

بررسی قابلیت های اکولوژیکی و توسعه گردشگری دریاچه گهر بر اساس مدل SWOT

نوری، غ.ر. و مهدی نسب، م.، ۱۳۸۹. بررسی قابلیت های اکولوژیکی و توسعه گردشگری دریاچه گهر بر اساس مدل SWOT. مجله تالاب، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز، سال دوم، شماره پنجم، پاییز ۱۳۸۹، صفحات ۶۶-۵۷.

چکیده

گردشگری فعالیتی است که امروزه مورد توجه بسیاری از دولت ها قرار گرفته است و در حال حاضر یکی از پر درآمدترین بخش های اقتصاد جهانی است. دریاچه گهر به عنوان یکی از اکوسیستم های منحصر به فرد در استان لرستان قرار دارد. این پژوهش که در تابستان سال ۱۳۸۹ صورت گرفت، ابتدا به بررسی ویژگی های اکولوژیکی این دریاچه و سپس ارائه قابلیت های توسعه گردشگری آن بر اساس مدل SWOT پرداخته شد. روش کار در این پژوهش ترکیبی (توصیفی، پیمانی، مطالعات میدانی) بوده و این تحقیق در راستای دستیابی به توسعه صنعت گردشگری دریاچه گهر، پتانسیل ها و محدودیت ها مورد بررسی قرار گرفت و استراتژی مورد نظر برای توسعه صنعت توریسم معین شده است، که از تجزیه و تحلیل داده های بدست آمده چنین نتیجه گرفته شد که آستانه آسیب پذیری دریاچه به خاطر گردشگری بودن بالاست و نیازمند بازنگری و ارائه سیاست های مناسب و استفاده از قابلیت ها و توانمندی های آن می باشد.

واژگان کلیدی: توسعه گردشگری، مدل SWOT، ارزشهای اکولوژیکی، دریاچه گهر

مقدمه

تالاب ناحیه ای از مظاهر طبیعی خدادادی است که در روند پیدایش، خاک آن به وسیله آب های سطحی و زیرزمینی به صورت اشباع درآمده و در طی یک دوره کافی و شرایط عادی محیطی تشکیل شده و دارای توالی زیستی می باشد. این مجموعه اکوسیستم دارای جوامعی از گیاهان و جانوران ویژه است که امکان سازگاری در چنین شرایط اکولوژیکی را دارا می باشند (منصوری و مجنونیان، ۱۳۶۴). تالاب ها زیستگاه های پرندگان آبی می باشند. مدیریت تالاب ها کلیه عملکردهای انسانی را در رابطه با حفاظت تالاب و پرندگان آبی توأم با بایستی مورد نظر قرار دهد پرندگان آبی از تالاب ها به عنوان محلی برای تولید مثل، پرریزان، استراحت موقتی و زمستان گذرانی استفاده می کنند. تالاب ها فقط از جنبه زیستگاهی حائز اهمیت نیستند و به دلیل تاثیرات اکولوژیکی خود، در مجموعه منطقه تأثیرات متعادل و پایداری می دهند، و به همین جهت عدم حفاظت از آن باعث می شود که روند تخریب از حوضه تالاب فراتر رفته و دامنه وسیعتری پیدا کرده و بازتاب آن مستقیماً به وضعیت اقتصادی و اجتماعی منطقه لطمه وارد می نماید (منصوری و مجنونیان، ۱۳۶۴). بررسی وضعیت هر تالاب خاص بستگی به اهدافی دارد که شاخص ها مشخص می کند. بنابراین هدفی که به روشنی تعریف شده باشد، باید حتی قبل از آنکه شاخصها در نظر گرفته شوند، مشخص گردد (لیلساند و کی فر، ۱۳۸۱). تالاب به مکانی اطلاق می شود که آب عامل اصلی برای محیط زیست گیاهی و جانوری آن می باشد، بنابراین کلیه مناطق رودخانه ای، دریاچه ای، کرانه های ساحلی، جنگل حرا، استخر و حوضچه های پرورش ماهی و کانل ها و... که حداکثر عمق آب آنها در هنگام جزر بیش از ۶ متر نباشد اطلاق می شوند (Convention Bureau Ramsar, 2000). در حال حاضر ۱۴۷ کشور جهان ۱۴۵۹ تالاب به مساحت ۱۲۵ میلیون هکتار در اختیار کنوانسیون رامسر گذاشته اند تا امکان بررسی و مدیریت و حفاظت از تالاب ها در سراسر جهان هماهنگ شود. تالاب ها علاوه بر تنوع زیستی دارای ارزشهای اجتماعی و اقتصادی منحصر به فردی هستند (نوری و همکاران، ۱۳۸۶).

غلامرضا نوری*
مهدی مهدی نسب

۱. دانشگاه سیستان و بلوچستان، دانشکده جغرافیا
و برنامه ریزی محیطی، زاهدان، ایران

* نویسنده مسئول مکاتبات
noori@hamoon.usb.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۳۸۹/۱۲/۱۱
تاریخ پذیرش: ۱۳۹۰/۰۲/۲۲

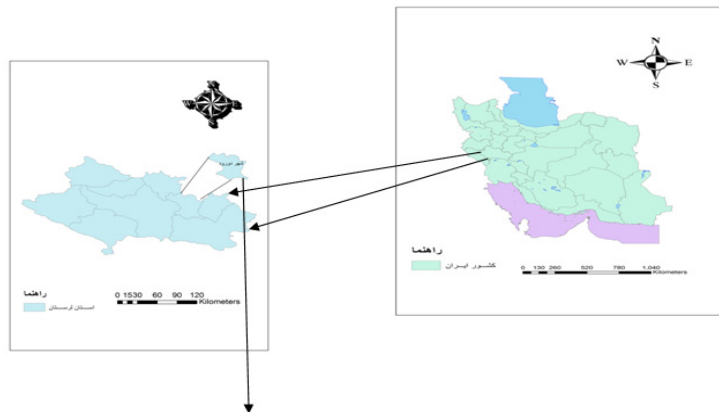
سازمان جهانی جهانگردی، فعالیت های افراد را که با نیت گذراندن اوقات فراغت، تفریح و خرید و ... در کمتر از یک سال در خارج از محیط عادی زندگی خود صورت می گیرد، توریسم می نامد (WTO, 2009). فعالیت گردشگری امروزه به عنوان یکی از مهمترین و پربارترین فعالیت ها در جهان مطرح است (WTO, 2006). در نیم قرن اخیر گردشگری از یک فعالیت محلی و درون مرزی به پدیده ای تأثیر گذار در اقتصاد جهانی تبدیل شده است (کازمی، ۱۳۸۷). گردشگری طبیعی فعالیت بسیار پیچیده ای است که با بخش های دیگر جامعه و اقتصاد وجوه مشترک دارد، در نتیجه دارای آثار و پیامدهای مختلفی می باشد که می باید در فرایند برنامه ریزی تمامی جوانب آن مورد ملاحظه قرار بگیرد، تا از عوامل منفی و تهدیدات جلوگیری شود و تأثیرات مثبت عوامل اقتصادی، اجتماعی و محیطی مرتبط به آن افزایش پیدا کند (Reinholde, 2000).

یکی از راهبردهایی که اخیراً در اغلب کشورهای جهان مورد توجه قرار گرفته، توسعه و گسترش توریسم در نواحی محروم و دارای پتانسیل های لازم برای گسترش گردشگری می باشد (قادری، ۱۳۸۳). بخش بسیار مهمی از فعالیت های گردشگری در دنیا مبتنی بر بهرمند شدن از طبیعت است که امروزه اکوتوریسم نام گرفته است. چشم اندازها و مناظر زیبای طبیعت مانند سواحل دریاها، دریاچه ها، تالابها و ... از کانون های و جاذبه های توریست پذیر این نوع گردشگری هستند (فصلنامه علمی سازمان محیط زیست، ۱۳۷۲). اگر اکوتوریسم و طبیعت گردی به نحوه ی مناسب برنامه ریزی و مدیریت شود، می تواند خالق یا محرک یک فرایند توسعه یافته برای حصول به پایداری توسعه در نواحی کم توسعه یافته شود (شریف زاده، ۱۳۸۱).

تحلیل و ارزیابی قابلیت های مزبور به گونه ی علمی، همراه با رعایت مسائل زیست محیطی، ضرورت دنیای امروز است. همچنین برای تداوم و توسعه ی آن مشارکت مردمی امری ضروری است (Woodly, 1993). یکی از راهکارهای که برای گسترش صنعت گردشگری می تواند مفید باشد، شناسایی هر چه بهتر توانمندی ها و قابلیت های نقاط مستعد و برنامه ریزی دقیق جهت امکان سنجی این مناطق به لحاظ توان جذب گردشگر می باشد. در دنیای امروز، وجود ارزش تفریحی منابع طبیعی سبب شکل گیری صنعت اکوتوریسم شده که منبع مهم درآمدی برای برخی از کشورهای در حال توسعه می باشد (Wall, 1997).

اگر تفریح و تفرج را یکی از نیازهای اساسی انسان در جهت سلامت و اعتلای روحی بدانیم، طبیعت همواره در ضمیر باطن انسان، به عنوان پناهگاهی محسوب شده که او را به خود جذب می نماید. با قبول اهمیت تفرج در زندگی انسان ها، منابع آبی جایگاه خاصی پیدا می نمایند.

وظیفه دشوار برنامه ریزان گردشگری این است که با به حداقل رساندن تأثیرات منفی گردشگری بر محیط زیست و در هم ریختگی ای که برای جوامع محلی ایجاد کرده، به فواید آن امیدوار باشد (شارپلی، ۱۳۸۰). پیشینه تحقیق در مورد توسعه گردشگری در کشور ایران بسیار ناکافی می باشد رکن الدین افتخاری و همکاران در سال ۱۳۸۴ در تحقیقی به ارائه راهکارهای توسعه گردشگری روستایی با استفاده از مدل SWOT مطالعه موردی دهستان لواسان کوچک پرداخته اند و به این نتیجه رسیده اند که آستانه آسیب پذیری نقاط روستایی به علت گردشگری بودن بسیار بالاست و نیازمند بازنگری و ارائه سیاست های مناسب در جهت رفع محدودیت ها و استفاده از مزیت ها نسبی موجود می باشد. فاضل نیا و همکاران در سال ۱۳۸۹ در پژوهشی به ارائه راهبردهای مناسب برای توسعه گردشگری دریاچه زیروار پرداخته اند و به این نتیجه رسیده اند که آستانه ای آسیب پذیری دریاچه به خاطر گردشگری بودن بالاست و نیازمند بازنگری، ارائه سیاست های مناسب و هم چنین مدیریت واحد جهت رفع محدودیت ها و استفاده از قابلیت ها و توانمندی های آن می باشد. نجمی در سال ۱۳۸۹ در تحقیقی تحت عنوان مدیریت و توسعه اکوتوریسم دهستان لواسان کوچک بخش لواسان بر اساس مدل SWOT پرداخته و به این نتیجه رسیده است که علیرغم وجود نیروهای بالقوه و بالفعل در زمینه اکوتوریسم در منطقه ولی از درد محرومیت از امکانات و تسهیلات مورد نیاز گردشگران رنج می برد. دریاچه گهر در ارتفاع ۲۳۵۰ از سطح دریا قرار گرفته است. این دریاچه در طول جغرافیایی ۴۹ درجه و ۱۹ دقیقه طول شرقی و عرض جغرافیایی ۳۳ درجه و ۱۸ دقیقه شمالی قرار گرفته است. این دریاچه در فاصله ۳۵ کیلومتری جنوب شرقی شهر دورود و در فاصله ۱۲۱ کیلومتری شهر خرم آباد قرار گرفته است (اداره گردشگری و میراث فرهنگی شهر دورود، واحد آمار و اطلاعات). در شکل ۱ موقعیت جغرافیایی دریاچه گهر نشان داده شده است.

دریاچه گهر شامل ۲ بخش به نام‌های گهر بزرگ (کله گهر) و گهر کوچک (کره گهر) می‌باشد. دریاچه گهر بزرگ حدود یک و نیم کیلومتر درازا و ۴۰۰ تا ۸۰۰ متر پهنا و ۴ تا ۲۸ متر ژرفا دارد. (اداره گردشگری و میراث فرهنگی دورود، واحد اطلاعات و آمار). جریان ورودی آب دریاچه ۱۰ فوت مکعب بر ثانیه و جریان خروجی آن حدود ۲۰ فوت مکعب بر ثانیه می‌باشد. علت افزایش حجم آب خروجی دریاچه وجود چشمه‌هایی در قسمت تحتانی آن است. آب اصلی تامین کننده دریاچه از طریق رودخانه ورودی آن یعنی رودخانه تاپله است که دارای آبی بسیار خنک و شفاف و بلورین با بستری مملو از سنگریزه یا قلوه است که بدون افت و با کمی شتاب وارد دریاچه کوچک شده و پس از طی مسافتی کوتاه وارد دریاچه گهر می‌شود (موسوی، ۱۳۸۸). از ارزشهای اکولوژیکی دریاچه گهر تغذیه آبهای زیرزمینی می‌باشد. تالاب‌ها به خاطر داشتن ویژگی‌های خاص هیدرولوژی دارای فوایدی می‌باشند، آب تالاب‌ها زمانی که به سفره‌های زیرزمینی می‌رسد لایه‌های آبدار زیرزمینی را تغذیه می‌کند، در طول زمانی که آب تالاب به لایه‌های آبدار زیرزمین می‌رسد از صافی‌های مختلفی گذشته و از هرگونه آلودگی پاک می‌شود (نوری، ۱۳۸۶). همچنین تالابها در تنظیم جریان آب (ذخیره سازی آب) نقش دارند. تالاب‌ها با ذخیره سازی بارشهای جوی و روانابهای حاصل از بارش نقش مهمی در جلوگیری از بروز سیل آبهای مخرب و جلوگیری از فرسایش خاک که بزرگترین معضل زیست محیطی در کشور ماست دارند، این ذخیره سازی طبیعی ضرورت و نیاز به احداث مخازن آبی و سدهای پرهزینه را جبران می‌کند. صدور بیوماس تالاب‌های پستوانه ای برای جمعیت انبوهی از جانوران نظیر ماهیان، حیات وحش و حتی گله‌های دام بشمار می‌روند، این گونه‌ها یا از منابع داخل تالاب (مواد غذایی) یا از مراتع خیس و شاداب تالاب‌ها استفاده می‌کنند (نوری، ۱۳۸۶). جایگاه اجتماعی، توریستی و فرهنگی منحصر به فرد دریاچه گهر با داشتن چشم اندازهای متنوع طبیعی از جمله کوه‌های اطراف در فاصله ده متری و مراتع و کشتزارهای سرسبز جاذبه‌های توریستی بالای دارند. سیمای طبیعی زمین متشکل از تمام اجزای است که منظر یک مکان ویژه از یک منطقه را بوجود می‌آورند تالاب‌ها از اجزای کلیدی سیمای طبیعی زمین بشمار می‌روند که نه تنها باعث تنوع بلکه نقطه محوری منطقه نیز محسوب می‌شوند. همواره با فرارسیدن فصل بهار بخصوص تعطیلات نوروزی مسافران بسیار زیادی از سرتاسر استان و حتی از سایر نقاط کشور به دریاچه می‌آیند. یکی از مهمترین ارزش‌های تالاب‌ها بواسطه زیست پرندگان آبی و کنارآبی در آنهاست که از این طریق جذابیت و آرامش مثال زدنی را برای علاقه مندان به طبیعت فراهم می‌آورند. دریاچه گهر زیستگاه مناسبی برای آبزیان و دیگر حیوانات وحشی است. منطقه حفاظت شده اشترانکوه با حیات وحش متنوع شامل حیواناتی است از قبیل بز، قوچ، آهو، کل، پلنگ، گرگ، گراز، خرس قهوه ای، کفتار، روباه، شغال و خرگوش و انواع پرندگان مانند عقاب، شاهین، کبک، تیهو آبزیان مانند مارماهی، لاک پشت، قورباغه و ماهی قزل آلا رنگین کمان و خال قرمز در این دریاچه زیست می‌کنند. درختان بلوط، بید، بادام، چنار، نارون، بلوط مازو، گردو، انجیر، زبان گنجشک، سیب، زالزالک، ارژن، کنار کهور، انار گز، و موی وحشی می‌باشد. گل‌های لاله واژگون، شقایق، زنبق و لاله وحشی تاج خروسی و اختر می‌باشند. همچنین دریاچه گهر مکان مناسبی برای استراحت و تغذیه و تولید مثل پرندگان بومی و بخصوص پرندگان مهاجر که عموماً به دلیل سرد شدن هوا در سیبری و قطب شمال به این مکان مهاجرت می‌کنند. از طرفی دیگر در بخش‌های کم عمق تالاب بخصوص در تابستان که عمق آب آنها کم می‌گردد گاوها و گوسفندان در آن به تغذیه می‌پردازند. بعضی از مردمی که در اطراف

تالاب زندگی می کنند از نيزارهای تالاب ها که نقش بسیار مهمی در جذب کربن دارند برای مصارفی مانند جارو و حصیر استفاده می نمایند. به دلیل وجود گستره آبی تالاب منطقه، باعث تعدیل درجه حرارت، افزایش رطوبت نسبی و نیز پالایش و تصفیه هوا در نواحی مجاور می گردد. تغییرات بسیار جزئی درجه حرارت شبانه روزی از خصوصیات این مناطق است و دلیل آن، گرمای ویژه زیاد آب می باشد و همچنین اثرات میکروکلیمایی دریاچه در کشاورزی و مراتع اطراف به وضوح قابل مشاهده است. علاوه بر این امروزه می دانیم که تالاب ها مکانی جهت بارآوری زیست شناختی و جمع آوری کننده مواد آلی و غذایی بشمار می روند، به طوری که بیشترین ذخیره سازی مواد آلی در بیوسفر در این مناطق صورت می گیرد (منوری، ۱۳۶۹).

مواد و روش ها

جهت دستیابی به اهداف تحقیق، ابتدا با استفاده از روش ترکیبی (پیمانی و مطالعات میدانی) و تعیین نقاط قوت، ضعف، فرصت ها و تهدیدهای منطقه مورد مطالعه، پرسشنامه هایی تنظیم و در تابستان سال ۱۳۸۹ بین گردشگران و مسئولین ذیصلاح دریاچه توزیع شد. بدین منظور کل جامعه آماری مورد آزمون ما به دو گروه گردشگران و مسئولین مربوط به دریاچه گهر تقسیم شدند. بعد از این مرحله با توجه به اطلاعات موجود در منطقه به بررسی نقاط عوامل داخلی و عوامل خارجی موثر در منطقه مورد مطالعه جهت توسعه گردشگری و سپس تجزیه و تحلیل اطلاعات و ارائه استراتژی و راهبرد توسعه گردشگری از روش تحلیلی SWOT استفاده شده است. SWOT حرف اول چهار کلمه انگلیسی با معادل فارسی S: قوت، W: ضعف، O: فرصت، T: تهدید است (زیاری، ۱۳۸۳). تجزیه و تحلیل SWOT شناسایی نظامند عواملی است که راهبرد، باید بهترین سازگاری را با آنها داشته باشد. منطق رویکرد مذکور این است که راهبرد اثر بخش باید قوت ها و فرصت های سیستم را به حداکثر برساند، ضعف ها و تهدیدها را به حداقل برساند. این منطق اگر درست به کار رود نتایج بسیار خوبی برای انتخاب و طراحی یک راهبرد اثر بخش خواهد داشت (حکمت نیا و موسوی، ۱۳۸۵). مدل SWOT یکی از ابزارهای استراتژیک تطابق نقاط قوت و ضعف درون سیستمی با فرصت ها و تهدیدات برون سیستمی است. مدل SWOT تحلیل سیستماتیکی را برای شناسایی این عوامل و انتخاب استراتژی که بهترین تطابق بین آنها را ایجاد می نماید، ارائه می دهد (حکمت نیا و موسوی، ۱۳۸۵).

تحلیل SWOT در قالب جداول طراحی شده و مراحل آن به صورت زیر انجام می شود:

۱- تهیه فهرستی از فرصت ها، تهدید ها، نقاط قوت و ضعف در قالب جداول

۲- تشریح و تفسیر هر یک از فرصت ها، تهدید ها، نقاط ضعف و قوت در قالب تحلیل برنامه ریزی توسعه فضایی ناحیه ای به روش

SWOT (رکن الدین افتخاری و مهدوی، ۱۳۸۴).

جدول ۱: ماتریس SWOT و نحوه تعیین استراتژی ها

		ماتریس swot	
		نقاط قوت S	نقاط ضعف W
فرصت ها	O	SO	WO
تهدیدها	T	ST	WT
		استراتژی	استراتژی

در این مرحله سنجش محیط داخلی محدوده مورد مطالعه جهت شناسایی نقاط ضعف و قوت است؛ یعنی جنبه های که در راه دستیابی به اهداف برنامه ریزی و اجرای تکالیف های آن زمینه مساعد یا بازدارنده دارد مورد نظر می باشد.

شکل ۱: موقیعت دریاچه گهر

نتایج

عوامل داخلی موثر بر گردشگری دریاچه گهر در جدول ۲ نشان داده شده است.

جدول ۲: ماتریس عوامل داخلی موثر بر گردشگری دریاچه گهر

نقاط ضعف	نقاط قوت	ابعاد توسعه
۱- عدم وجود نیروهای متخصص و دانش آموخته ۲- کم کاری سازمان ها و ادارات مرتبط با دریاچه ۳- عدم سرمایه گذاری بخش دولتی به میزان لازم ۴- عدم برنامه ریزی صحیح در استفاده از قابلیت های توسعه گردشگری منطقه	۱- جاذبه های غنی فرهنگی در این منطقه ۲- تنوع آب و هوایی و اثرات میکروکلیمایی دریاچه ۳- چشم اندازهای طبیعی و زیبا در منطقه	منابع گردشگری
۱- نامناسب بودن زیر ساخت ها حمل و نقل ۲- ناوگان حمل و نقل فرسوده	۱- وجود راههای ریلی به فاصله ۴۰ کیلومتری دریاچه ۲- وجود امنیت در منطقه	حمل و نقل و دسترسی
۱- عدم کفایت امکانات بهداشتی ۲- عدم آموزش نیروی انسانی شاغل در گردشگری منطقه	۱- نزدیکی به مرکز شهر دورود	سرویس ها و تہسیلات
۱- عدم کفایت امکانات رفاهی و اقامتی ۲- نامناسب بودن زیر ساخت های محیطی و کالبدی	۱- وجود چشم اندازهای زیبا و منحصر بفرد در منطقه ۲- محیطی آرام برای استراحت و تفرج گردشگران ۳- وجود کوههای اطراف دریاچه جهت کوهنوردی	اکولوژیکی

عوامل خارجی موثر بر گردشگری در محدوده مورد مطالعه (دریاچه گهر) جهت شناسایی فرصت ها و تهدید هایی است که محدوده در ارتباط با گسترش گردشگری با آن مواجه می باشد، در جدول شماره ۲ نشان داده شده است.

جدول ۲: ماتریس عوامل خارجی موثر بر گردشگری دریاچه گهر

تهدیدها	فرصت ها	ابعاد توسعه
۱- ناتوانی سیستم برنامه ریزی گردشگری برای استفاده از مدیریت پایدار	۱- وجود جاذبه های گردشگری توسعه یافته و قابل توسعه	منابع گردشگری
۲- عدم شناخت کافی و درک روشن مسائل زیست محیطی	۲- افزایش توجه دولت به سرمایه گذاری در بخش گردشگری	
۳- آب و هوایی بسیار سرد در فصل زمستان	۳- افزایش سرمایه گذاری بخش خصوصی	
۱- بالا بودن پتانسیل تصادفات جاده ای در استان لرستان به دلیل فرسودگی ناوگان حمل و نقل	۱- تلاش در جهت رفع یا کاهش فرسودگی ناوگان حمل و نقل	حمل و نقل و دسترسی
۲- فرسودگی زیر ساخت های حمل و نقل		
۱- ناتوانی و نبود اختیارات لازم برای بالا بردن تهسیلات و خدمات گردشگری	۱- تشویق سازمان های دست اندر کار گردشگری برای بالا بردن تهسیلات توسعه گردشگری	سرویس ها و تهسیلات
۲- زلزله بودن منطقه		
۱- تخریب جنگل های اطراف دریاچه و از بین رفتن مراتع و پوشش گیاهی توسط گردشگران منطقه	۱- پیوستن دریاچه به کنوانسیون رامسر	اکولوژیکی
۲- آلودگی منابع آب و خاک منطقه		

همانطور که در جداول ۱ و ۲ نشان داده شد، در منطقه مورد مطالعه تعداد ۹ قوت داخلی در برابر ۸ نقطه ضعف داخلی و تعداد ۶ فرصت خارجی در برابر ۹ نقطه تهدید خارجی شناسایی و بررسی شده است. در مجموع ۱۵ نقطه قوت و فرصت ها به عنوان مزیت ها و ۱۷ نقطه ضعف و تهدید ها به عنوان محدودیت ها و تنگنای پیش روی گردشگری دریاچه قرار دارند. لذا در یک جمع بندی ساده می توان گفت که آستانه آسیب پذیری دریاچه بالا بوده و نیازمند بازنگری و ارائه سیاست های مناسب در جهت رفع ضعف ها و تهدید ها با استفاده از نقاط قوت و فرصت ها منطقه می باشد. در جدول شماره ۴ اولویت بندی عوامل موثر در توسعه گردشگری دریاچه گهر بر اساس مدل SWOT نشان داده شده است.

جدول ۴: اولویت بندی عوامل موثر در توسعه گردشگری دریاچه گهر بر اساس مدل SWOT

اولویت	اولویت بندی نقاط قوت	اولویت	اولویت بندی نقاط ضعف	اولویت	اولویت بندی فرصت ها	اولویت	اولویت بندی تهدیدات
	S		W		O		T
۱	وجود چشم اندازهای زیبا و منحصر بفرد	۱	عدم سرمایه گذاری بخش دولتی به میزان لازم	۱	- افزایش توجه دولت به سرمایه گذاری در بخش گردشگری	۱	ناتوانی سیستم برنامه ریزی گردشگری برای استفاده از مدیریت پایدار
۲	جاذبه های غنی فرهنگی در منطقه	۲	عدم برنامه ریزی صحیح در استفاده از قابلیت های گردشگری منطقه	۲	افزایش سرمایه گذاری بخش خصوصی	۲	تخریب جنگل های اطراف دریاچه و از بین رفتن مراتع و پوشش گیاهی توسط گردشگران
۳	محیطی آرام برای استراحت گردشگران	۳	نامناسب بودن زیر ساخت های محیطی و کالبدی	۳	وجود جاذبه های گردشگری توسعه یافته و قابل توسعه	۳	آلودگی منابع آب و خاک منطقه
۴	وجود کوههای اطراف دریاچه جهت کوهنوردی	۴	عدم وجود نیروهای متخصص و آموزش دیده	۴	پیوستن دریاچه به کنوانسیون رامسر	۴	ناتوانی و نبود اختیارات لازم برای بالا بردن و خدمات گردشگری
۵	وجود راههای ریلی در منطقه به عنوان پاک ترین نوع حمل و نقل	۵	کم کاری ادارات و سازمانهای مرتبط با دریاچه	۵	تشویق سازمان های دست اندر کار گردشگری برای بالا بردن تسهیلات توسعه گردشگری	۵	زلزله بودن منطقه
۶	تنوع آب و هوایی و خاصیت میکرو کليمایی دریاچه	۶	ناکافی بودن امکانات بهداشتی در منطقه	۶	تلاش در جهت رفع یا کاهش فرسودگی ناوگان حمل و نقل	۶	بالا بودن تصادفات جاده ای در استان لرستان به دلیل فرسودگی ناوگان حمل و نقل
۷	نزدیکی به مرکز شهر دورود	۷	فرسودگی ناوگان حمل و نقل	۷	فرسودگی زیر ساخت های حمل و نقل	۷	فرسودگی زیر ساخت های حمل و نقل
۸	وجود امنیت در منطقه	۸	عدم کفایت امکانات رفاهی و اقامتی	۸	آب و هوایی بسیار سرد در فصل زمستان	۸	آب و هوایی بسیار سرد در فصل زمستان
۹	وجود چشم اندازهای زیبا و طبیعی در منطقه	۹		۹	عدم شناخت کافی و درک روشن مسائل زیست محیطی	۹	عدم شناخت کافی و درک روشن مسائل زیست محیطی

بحث و نتیجه گیری

در راستای ارائه راهبرد و استراتژی کلان بر اساس قانده معمول چنانچه کل امتیازات تهدیدات و ضعف ها کمتر از کل امتیازات فرصت ها و قوت ها باشد استراتژی ما تهاجمی می باشد. و چنانچه کل امتیازات تهدیدات و ضعف ها بیشتر از کل امتیازات فرصت ها و قوت ها باشد استراتژی ما تدافعی می باشد. بر این اساس از آنجائیکه امتیازات تهدیدات و ضعف ها در منطقه مورد مطالعه بیشتر از امتیازات قوت ها و فرصت ها منطقه می باشد پس بنابراین استراتژی ما از نوع تدافعی می باشد.

در راهبردهای تهاجمی (SO) تمرکز بروی نقاط قون درونی و فرصت بیرونی استوار است، راهکارهای زیر جهت بهره برداری از برتری

موجود به منظور توسعه گردشگری ارائه می شود:

۱-زمینه سازی و بهره برداری از حمایت بخش خصوصی برای سرمایه گذاری بیشتر در دریاچه گهر.
 ۲- تاکید بر توسعه گردشگری طبیعی به دلیل توأم بودن منطقه برای توسعه این نوع گردشگری.
 ۳- ایجاد هماهنگی بیشتر بین سازمان ها و ادارات مرتبط به منظور یکپارچه سازی قابلیت های دریاچه.
 در راهبرد تنوع (ST) تاکید بر روی نقاط قوت درونی و تهدید بیرونی منطقه مورد مطالعه می باشد، راهکارهای زیر جهت توسعه گردشگری در منطقه ارائه می شود:

۱-تنوع بخشی و توسعه برنامه های تبلیغاتی برای معرفی جاذبه های طبیعی گردشگری منطقه.
 ۲- جلوگیری از تخریب جنگل ها و پوشش گیاهی منطقه از طریق آموزش گردشگران.
 ۳- توسعه و تجهیز امکانات حمل و نقل مسیر دریاچه.
 در راهبرد (WO) بازنگری ضمن تاکید بر نقاط ضعف درونی، سعی بر بهره گیری از فرصت های بیرونی در جهت رفع نقاط ضعف فراروی توسعه گردشگری دریاچه می باشد، راهکارهای زیر ارائه می شود:

۱-بازنگری در مدیریت دریاچه و انتخاب یک مدیریت واحد جهت توسعه و پیشبرد اهداف گردشگری پایدار.
 ۲- بازنگری و توسعه نهادها و سازمان های مرتبط، برای آموزش گردشگران و مردم منطقه به منظور بهره گیری بهینه و هدفمند از منابع و آثار مثبت گردشگری.

در راهبردهای تدافعی (WI) ضمن تاکید بر آسیب پذیری دریاچه، راهکارهای زیر ارائه می شود:

۱-آموزش گردشگران در استفاده بهینه از قابلیت های دریاچه و جلوگیری از آلودگی آن.
 ۲- تشویق مردم منطقه به مشارکت در جهت توسعه ی زیر ساخت ها، تجهیزات و تهسیلات توریستی و ایجاد اشتغال دائم در منطقه.
 ۳- استفاده از مشارکت بخش خصوصی در احداث تاسیسات و زیر ساخت های گردشگری در منطقه.
 ۴- آموزش نیروهای متخصص جهت شناسایی و شناساندن قابلیت های دریاچه به گردشگران.

برنامه ریزی مسئولین باید برای بهره گیری پایدار از تالاب ها براساس پتانسیل ها و استعدادهای بالقوه و بالفعل تالاب باشد. برای ترمیم وضعیت ناپهتجار تالاب ها باید زیستگاه را به صورت یک ذخیره گاه ملی و تحت حمایت و حفاظت تنها یک متولی مقتدر درآید تا کسی نتواند بر آنها دخل و تصرف نماید. مشارکت مردم محلی در حفاظت از این سرمایه های طبیعی گامی موثر و بزرگ درحراست از آنهاست. برای این مهم باید ابتدا نیازها و اولویت های جوامع محلی شناخته شده و به آن اهمیت داده شود چرا که تالاب ها برای مردم محلی است و باید منابع آن را برای آنها صرف نمود. امروزه در جهان، جوامع محلی را درحفاظت از محیط زیست دخالت می دهند و در حقیقت نوعی مشارکت عمومی را برای حافظت از تالاب ها مد نظر قرار می دهند. البته مشارکت مردمی زمانی به نتیجه می رسد که تهدیدی متوجه تالاب ها نباشد. زمانی که تالاب در آستانه نابودی قرار گرفت زهکشی و خشک کردن تالاب ها در جهت استفاده از زمین برای کشاورزی را باید از نظر دور نمود و بر اساس دیدگاه توسعه پایدار هر فعالیت توسعه ای باید با محیط منطقه همخوانی داشته باشد. در منطقه مورد مطالعه تعداد ۹ قوت داخلی در برابر ۸ نقطه ضعف داخلی و تعداد ۶ فرصت خارجی در برابر ۹ نقطه تهدید خارجی شناسایی و بررسی شده است. در مجموع ۱۵ نقطه قوت و فرصت ها به عنوان مزیت ها و ۱۷ نقطه ضعف و تهدید ها به عنوان محدودیت ها و تنگنا های پیش روی گردشگری دریاچه قرار دارند. لذا در یک جمع بندی ساده می توان گفت که آستانه آسیب پذیری دریاچه بالا بوده و نیازمند بازنگری و ارائه سیاست های مناسب در جهت رفع ضعف ها و تهدید ها با استفاده از نقاط قوت و فرصت ها منطقه می باشد. مهمترین نقاط قوت دریاچه: وجودچشم اندازهای زیبا و منحصر بفرد، جاذبه های غنی فرهنگی در منطقه ، محیطی آرام برای استراحت گردشگران. مهمترین نقاط ضعف دریاچه: عدم سرمایه گذاری بخش دولتی به میزان لازم، عدم برنامه ریزی صحیح در استفاده از قابلیت های گردشگری منطقه، نامناسب بودن زیر ساخت های محیطی و کالبدی. مهمترین نقاط فرصت توسعه گردشگری دریاچه: افزایش توجه دولت

به سرمایه گذاری در بخش گردشگری، افزایش سرمایه گذاری بخش خصوصی، وجود جاذبه های گردشگری توسعه یافته و قابل توسعه. مهمترین نقاط تهدید دریاچه گهر در راستای اجرای توسعه گردشگری: ناتوانی سیستم برنامه ریزی گردشگری برای استفاده از مدیریت پایدار، تخریب جنگل های اطراف دریاچه و از بین رفتن مراتع و پوشش گیاهی توسط گردشگران، آلودگی منابع آب و خاک منطقه می باشند.

در راستای ارائه راهبرد و استراتژی کلان بر اساس قاعده معمول چنانچه کل امتیازات تهدیدات و ضعف ها کمتر از کل امتیازات فرصت ها و قوت ها باشد استراتژی ما تهاجمی می باشد. و چنانچه کل امتیازات تهدیدات و ضعف ها بیشتر از کل امتیازات فرصت ها و قوت ها باشد استراتژی ما تدافعی می باشد. بر این اساس از انجائکه امتیازات تهدیدات و ضعف ها در منطقه مورد مطالعه بیشتر از امتیازات قوت ها و فرصت ها منطقه می باشد پس بنابراین استراتژی ما از نوع تدافعی می باشد.

برای حفاظت و توسعه گردشگری دریاچه گهر موارد زیر پیشنهاد می گردد:

۱- مدیریت واحد جهت تدوین برنامه ی توسعه ی گردشگری دریاچه ضروری می باشد.

۲- قابلیت ها و توانمندی های دریاچه به عنوان یک پدیده ی گردشگری در مقایسه با پدیده های گردشگری سایر مناطق کشور منحصر بفرد است.

۳- مشارکت افراد بومی و محلی در حفاظت از دریاچه یکی از راهکارهای استفاده خردمندان از تالاب ها به شمار می رود..

۴- پی گیری به منظور ثبت تالاب به عنوان تالاب بین المللی و جلوگیری از هر گونه شکار در این منطقه.

۵- با توجه به اهمیت منابع طبیعی در حفظ اکوسیستم های طبیعی و بقای بشر، حفظ این منابع و جلوگیری از تخریب آنها ضروری خواهد بود.

۶- تجارب جهانی نشان می دهد که می توان با برنامه ریزی و مدیریت مشارکتی به عنوان ابزار تحقق اهداف ۳گانه (اقتصادی، اجتماعی و اکولوژیکی) به توسعه پایدار تالاب ها دست یافت.

منابع

اداره گردشگری و میراث فرهنگی شهرستان دورود، واحد آمار و اطلاعات، ۱۳۸۸.

حکمت نیا، ح. و موسوی، م.، ۱۳۸۵. کاربرد مدل در جغرافیا با تاکید بر برنامه ریزی شهری و ناحیه ای، انتشارات دانشگاه تبریز، ص ۹۳.

رکن الدین افتخاری، ع. و مهدوی، د.، ۱۳۸۴. راهکارهای توسعه گردشگری روستایی با استفاده از مدل SWOT، مجله مدرس، انتشارات دانشگاه تربیت مدرس، شماره پیاپی ۴۵. صفحات: ۶۸-۵۳.

زیاری، ک.، ۱۳۸۳. مکتب ها، نظریه ها و مدل های برنامه ریزی منطقه ای، انتشارات دانشگاه یزد، چاپ اول، یزد، ص ۱۴۳.

شارپلی، ریچارد جولیا، ۱۳۸۰. گردشگری روستایی، ترجمه رحمت اله منشی زاده و فاطمه نصیری، نشر منشی، تهران، ص ۶۹.

شریف زاده، ا.، ۱۳۸۱. توسعه پایدار و گردشگری روستایی، ماهنامه اجتماعی- اقتصادی جهاد، خرداد و تیر، ص ۲۳.

فاضل نیا، غ. و هدایتی، ص.، ۱۳۸۹. راهبردهای مناسب برای توسعه گردشگری دریاچه زریوار، مجله جغرافیا و توسعه، شماره پیاپی ۱۹، پاییز، زاهدان، صفحات ۱۴۵-۱۷۰.

فصلنامه علمی سازمان حفاظت محیط زیست، ۱۳۷۲ نقش توریسم و پارک های ملی در توسعه اقتصادی- اجتماعی کشورها، جلد پنجم، شماره اول.

قادری، ا.، ۱۳۸۳. آشنایی با صنعت جهانگردی، انتشارات ماهنامه کجا، شماره یک، تهران، ص ۱۴۷.

کاظمی، م.، ۱۳۸۷. تحلیل ادراک شهروندان زاهدانی در توسعه گردشگری چابهار، مجله جغرافیا و توسعه، شماره پیاپی ۱۲، پائیز و زمستان، زاهدان، صفحات ۴۵-۲۳.

لیلساند وکی فر.، ۱۹۹۱. اصول ومبانی سنجش از دور و تفسیر تصاویر هوایی و ماهواره ای ترجمه مهندس حمید المیریان، ۱۳۸۱. انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، چاپ دوم، تهران، ۱۳۹.

منصوری، ج. و مجنونیان، ه.، ۱۳۶۴. پناهگاه حیات وحش تالاب هامون، انتشارات سازمان حفاظت محیط زیست، چاپ نوبت اول، تهران، صفحات ۶۹-۶۴.

- منوری، م.، ۱۳۶۹. بررسی اکولوژیکی تالاب انزلی، نشر گیلکان، چاپ اول، رشت، ص ۱۰۹.
- موسوی، ع.، ۱۳۸۸. جزوه ای راهکارهای حفاظت از دریاچه گهر، اداره حفاظت محیط زیست شهرستان درود.
- نجمی، س.، ۱۳۸۹. مدیریت و توسعه اکوتوریسم دهستان لواسان کوچک بخش لواسانات به روش SWOT. مجموعه مقالات همایش ملی فضای جغرافیا، رویکرد آمایش، مدیریت محیط، تهران. ۳۰ آبان ماه.
- نوری، ع.، اربابی، ط. و نوری، س.، ۱۳۸۶. تالاب هامون حیات سیستان، انتشارات سپهر تهران، ص ۱۲۸.
- Ramsar Convention Bureau, 2000.** wath is convention wetlands.ramsar information paper.no1.world wetlands day, Gland Switzerland.
- Reinhold, T.K. and Diara, A., 2000.** the role of the tourism in development planning, Department of Business Management, PP, 96.
- Wall, G., 1997.** sustainable tourism-unsustainable development tourism development Growth.the challeng of sustainability Routledge, new yark, pp33-49.
- Woodly, K.M., 1993.** Tourism Mangement Responsible and Responsive Tourism Planning the Connuntiy.
- World Tourism Organization, 2009.** Tourism Highilghts editions.
- WWW. World Tourism Organization.Com